

Obertures controlades en trànsit

Lluc Mayol Palouzié

El passat 23 de novembre **Experimentem amb l'ART** ens convocà a una jornada que, sota el lema **Desviant l'atenció. Jornada d'imprevistos itinerants**, es presentava com un debat en trànsit des de l'**Escola Dovella** del Clot fins a la **Fundació Antoni Tàpies**. L'activitat s'emmarcava en el procés de recerca en residència que aquest col·lectiu realitzà dins el projecte **Performing de Museum** convidats per la mateixa Fundació Tàpies.

La idea, explicada de forma sintètica, era la de convocar un seguit d'agents, alguns relacionats directament amb les institucions implicades i d'altres no, amb l'objectiu d'anar establint un recorregut d'accions que provoquessin un diàleg reflexiu sobre el procés de recerca i sobre el seu mateix focus d'interès: **Fissures institucionals des de l'obertura**.

El present text sorgeix com a devolució de la tasca de relatoria que se'm va encomanar i que va consistir a participar en la jornada per, finalment, compartir una reflexió amb la resta de participants sobre el funcionament de l'activitat i problematitzant les intervencions per provocar un debat final que tanqués la jornada. Haig de dir, doncs, que aquest text no pretén esdevenir una conclusió de la jornada i molt menys del procés de recerca, sinó tan sols esdevenir un petit relat situat¹ d'aquell petit viatge entre l'escola i la fundació.

•••

Any 2015, guerra. *Refugees Welcome*. Més de dos mil persones mortes que intenten entrar a Europa des del començament de l'any. Atemptats a París. Guerra... No se m'acut un context més crític des del qual abordar la idea d'obertura.

"Obertura" és generalment un concepte assumit, des del nostre sentit comú, com una idea positiva, un desig, quelcom a assolir. Una idea políticament correcta. Però la realitat ens expressa (a vegades de forma tan cruenta com l'escenari que acabo de descriure, i la majoria de vegades de forma menys violenta o més quotidiana) que és aquest mateix sentit comú el que genera fortes resistències a fer-la possible. En el moment en què aquesta obertura deixa de ser un ideal i es concreta en quelcom que afecta directament les nostres vides (les nostres ciutats, les nostres relacions, les nostres feines, els nostres projectes, etc.), aquesta obertura comença a associar-se sense remei a un seguit de perills i riscos. Alguns d'aquests perills i riscos són reals i no té gaire sentit no atendre'ls. Altres, però, són exagerats o senzillament infundats, construïts a vegades des

---

¹ Faig servir la expressió "relat situat" en relació a la idea "coneixement situat" encunyada per Donna Haraway a [Ciència, cyborgs y mujeres: la reinención de la naturaleza](#) (1991) que fa referència a la mirada inevitablement polititzada que suposa la posició des de la que es "diu" alguna cosa.

de la malícia, la ignorància o la por de perdre el control. Però en tots els casos, si reconeixem l'obertura com un valor, cal identificar aquestes resistències perquè sense tenir-les en compte no hi ha cap possibilitat de generar obertures sòlides, saludables i sostenibles.

La mateixa jornada va escenificar de forma clara aquesta resistència a l'obertura de les institucions en algunes qüestions puntuals. L'anàlisi que faré a continuació d'alguns aspectes de l'activitat pot semblar extremament crítica, potser exagerada, i molt possiblement ho és. Però caldria aclarir d'entrada que l'objectiu d'aquesta exageració és el de mirar de qüestionar els límits de la noció d'obertura i no les institucions o les persones que ens acolliren. Estic segur que hi ha motius de sobres que justifiquen les situacions que assenyalaré, i en tot cas, no hi ha cap intenció de judici que no és l'objecte d'aquest text.

El primer dels escenaris en què va prendre forma la resistència a l'obertura fou a l'escola. L'inici de l'activitat. Estàvem convocats a dinar l'Escola Dovella a les 13.30 h d'un dia escolar qualsevol. Un podria imaginar que aquest dinar transcorreria en algun menjador o espai compartit amb alumnes (que possiblement a aquella hora també dinaven o acabaven de fer-ho). Si més no, podríem imaginar que en algun moment l'activitat es veuria interrompuda pel moviment de l'escola (nenes i nens entrant i sortint, estranyaments en el creuament amb la trentena d'adults forans que envaïem el centre, etc.), però, al contrari, el dinar es va fer dins una aula sense finestres, aïllada de tot contacte físic i visual amb l'exterior de la sala. Cap perill que l'activitat de l'escola interferís en la jornada ni que la jornada interferís en l'activitat de l'escola. Curiosament, inclús en una fase de l'activitat en què els adults forans transitàrem per l'escola, de l'aula al pati, mai vam creuar-nos amb alumnes o mestres en la seva quotidianitat.

Un altre moment en què aquesta resistència va prendre forma va ser al final de la jornada, a la Fundació Tàpies, quan la gent d'Experimentem amb l'ART van proposar fer un pícnic a l'interior de l'edifici i també fer un debat per a la ubicació d'aquesta darrera activitat. Els pocs espais que es van suggerir van ser rebutats per les treballadores de la fundació, que al·legaven normes internes de seguretat i conservació o des d'arguments basats en el sentit comú (sobretot per no "molestar" altres treballadores de la casa). En qualsevol cas, el pícnic va acabar fent-se en l'espai Arts Combinatòries, l'espai directament relacionat amb l'activitat (ja que acollia l'exposició en què s'emmarcava: *How To Do Things With Documents*) i que semblava preparat per acollir-nos sense causar el més mínim destorb. En aquest cas, la fundació estava tancada al públic, però si hagués estat oberta, possiblement la nostra activitat hauria interferit molt poc en el funcionament habitual, tant en l'àmbit dels visitants com en l'àmbit del treball.

Prèviament a aquest moment, l'activitat proposada a la Tàpies va ser visitar el magatzem de manteniment de la mà d'en Yones Amitia, un dels responsables de manteniment que ens va explicar la seva funció dins la institució i la seva curiosa incorporació a la fundació. No puc evitar fer un paral·lelisme entre aquest espai (també aïllat físic i visualment dins l'edifici) amb l'aula que ens acollí a l'escola.

Tots aquest escenaris de simulacre, d'obertura controlada, en un context amable (on hi ha una clara intenció de partida de permetre aquesta obertura), ens poden fer reflexionar sobre la necessitat de posar en valor aquests perills i riscos que el sentit comú ens planteja. Tal com va dir Carles Guerra, en la seva intervenció, cal no idealitzar els processos d'obertura, precisament per fer viables aquests mateixos processos.

El repte és establir territoris d'obertura que negociïn amb el sentit comú, no parapetar-se a la zona de confort que ens protegeix de l'inesperat, i com ens proposava la Dafne Muntanyola generar espais de sorpresa dins la norma. Un joc entre el dins i fora permanent, com el que apuntava la Núria Solé al debat final, i aprendre a ser crítics i a negociar, saber escoltar, acompanyar i deixar-se acompanyar, com apuntava l'Àimar Pérez Galí, mentre posava els nostres cossos en moviment, a pensar, en la seva intervenció al pati de l'Escola Dovella.